

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025. gada 2. decembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Aldis Laviņš, senatori Dzintra Balta un Intars Bisters

izskatīja rakstveida procesā /ārvalstī/ reģistrētās publiskās akciju sabiedrības (turpmāk – PAS) „Uralkalij” blakus sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 9. aprīļa lēmumu, ar kuru grozīts Rīgas pilsētas tiesas tiesneša 2025. gada 16. janvāra lēmums PAS „Uralkalij” sūdzībā par zvērināta tiesu izpildītāja darbībām izpildu lietā.

Aprakstošā daļa

[1] PAS „Uralkalij” iesniegusi sūdzību Rīgas pilsētas tiesā par zvērināta tiesu izpildītāja darbībām izpildu lietā, kurā, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 632. pantu, lūdza nodrošināt prasību un pieņemt lēmumu par mantas – 38 705,540 tonnu kālija hlorīda – pārdošanas izsolē atcelšanu (apturēšanu) izpildu lietā Nr. 00001/041/2024-PI; atzīt zvērināta tiesu izpildītāja veikto darbību – rīkot publisku kompānijas mantas izsoli – par prettiesisku; atzīt zvērināta tiesu izpildītāja bezdarbību, nepaziņojot PAS „Uralkalij” par tai piederošās mantas izsoli, par prettiesisku.

[2] Ar Rīgas pilsētas tiesas tiesneša 2025. gada 16. janvāra lēmumu atteikts pieņemt PAS „Uralkalij” iesniegto sūdzību, jo sūdzības iesniedzējai nebija tiesību iesniegt tiesā sūdzību par tiesu izpildītāja darbībām saskaņā ar Civilprocesa likuma 632. pantu, tā kā sprieduma izpildīšana netiek veikta.

[3] Izskatot PAS „Uralkalij” blakus sūdzību, Rīgas apgabaltiesa ar 2025. gada 9. aprīļa lēmumu nolēmusi grozīt Rīgas pilsētas tiesas tiesneša 2025. gada 16. janvāra lēmumu.

Lēmums pamatots ar šādiem motīviem.

[3.1] Tiesu izpildītāju likuma 74. panta pirmās daļas 4. punktā noteikts, ka zvērināts tiesu izpildītājs pēc ieinteresēto personu lūguma veic šādas amata darbības – rīko publiskās izsoles. Savukārt kārtība, kādā pārsūdzamas tiesu izpildītāja darbības saistībā ar sprieduma izpildes jautājumiem, noteikta Civilprocesa likuma 76. nodaļā.

Sūdzības iesniedzējs, iesniedzot sūdzību par zvērināta tiesu izpildītāja darbībām Civilprocesa likuma 632. panta kārtībā, nevar lūgt tiesu izvērtēt SIA „Riga fertilizer terminal” rokas ķīlas tiesību izmantošanas atbilstību likumam un tās varbūtēji ļaunprātīgu rīcību, kas bija par pamatu labprātīgas izsoles uzsākšanai, tomēr minētais neliedz sūdzības iesniedzējam tiesības vērsties tiesā pret tiesību aizskārēju, ceļot prasību vispārējā kārtībā.

Līdz ar to sūdzības iesniedzējam nav tikušas liegtas tiesības nodrošināt savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā, vērstoties ar prasību tiesā vispārējā kārtībā.

[3.2] Saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 53. panta pirmo daļu Tieslietu ministrs var ierosināt disciplinārlietu pret zvērinātu tiesu izpildītāju pēc tiesneša vai prokurora priekšlikuma, kā arī pēc personas sūdzības vai pēc paša iniciatīvas par zvērinātu tiesu izpildītāju darbību regulējošu normatīvo aktu būtisku pārkāpumu, kas radījis kaitējumu valsts vai privātpersonu interesēm. Savukārt saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 85. pantu par zvērināta tiesu izpildītāja darbībā konstatēto pārkāpumu novēršanu gādā Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome.

Ievērojot minēto, likumdevējs ir paredzējis kārtību, kādā tiek veikta uzraudzība pār tādu zvērinātu tiesu izpildītāju rīcību, kas nav izvērtējama Civilprocesa likuma 632. panta kārtībā.

[3.3] Atbilstoši Civilprocesa likuma 632. panta pirmajai daļai motivētu sūdzību par tiesu izpildītāja rīcību var iesniegt piedzinējs vai parādnieks.

Civilprocesa likuma 632. pantā likumdevējs imperatīvi noteicis to subjektu loku, kuri var iesniegt sūdzību par tiesu izpildītāja darbību, proti, parādnieks un piedzinējs konkrētā sprieduma izpildē. Ne velti Civilprocesa likuma 73. nodaļā, kas regulē piedziņas vēršanu uz nekustamo īpašumu, ir izdalīti dažādi atsevišķi subjekti – parādnieks, piedzinējs, hipotekārais kreditors, savukārt Civilprocesa likuma 632. pantā tiek minēts tikai parādnieks un piedzinējs. Tātad likumdevēja griba ir bijusi noteikt stingri ierobežotu personu loku, kas var iesniegt sūdzību saskaņā ar Civilprocesa likuma 632. panta noteikumiem. Atziņa, ka šī tiesību norma nav paplašināti tulkojama, nostiprināta arī Senāta judikatūrā (sk. *Senāta 2010. gada 16. jūnija lēmumu lietā Nr. SKC-918/2010, 2011. gada 23. novembra lēmumu lietā Nr. SKC-1664/2011*).

Atbilstoši Civilprocesa likuma 632. pantā noteiktajam sūdzības iesniedzējs nav nedz parādnieks, nedz piedzinējs, kura tiesību aizskārums būtu noticis tiesu izpildītāja amata darbību ietvaros, izpildot tiesas nolēmumu, tāpēc atzīstams, ka tiesu izpildītāja darbības konkrētajā gadījumā nav pārsūdzamas Civilprocesa likuma 632. panta kārtībā.

[3.4] Pirmās instances tiesas tiesnesis, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 2. punktu, atteicies pieņemt sūdzību, jo to iesniegusi persona, kurai nav prasības tiesības.

Tiesību doktrīnā nostiprināts, ka tiesai, lemjot jautājumu par tiesvedības ierosināšanu un konstatējot, ka pieteikums iesniegts par jautājumu, kas nav pakļauts izskatīšanai sevišķās tiesāšanas kārtībā, ir jāatsaka tā pieņemšana saskaņā ar Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 1. punktu (sk. *Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.¹nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 304. lpp.*). Tulkojot šo normu kopsakarā ar Civilprocesa likuma 1. panta, 23. panta, 127. panta, 251. panta, 255. panta pirmās daļas noteikumiem, secināms, ka Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 1. punkts piemērojams tajos gadījumos, ja strīds nav pakļauts izskatīšanai vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālā kārtībā, proti, ja strīdam nav civiltiesiska rakstura.

Ievērojot to, ka Civilprocesa likuma 632. panta kārtībā nav paredzēta sūdzības izskatīšana par zvērinātu tiesu izpildītāja amata darbību, kuras ietvaros zvērināts tiesu izpildītājs saistībā ar civiltiesisku darījumu izsolē realizē kustamu mantu, kuras atsavināšanai nav šķēršļu un kas nav izņemta no civiltiesiskās apgrozības, bet vienlaikus nav nekādā veidā saistīta ar sprieduma izpildi, Civillietu tiesas kolēģija atzina, ka pārsūdzētais pirmās instances tiesas tiesneša lēmums ir grozāms un sūdzība atsakāma pieņemot saskaņā ar Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 1. punktā noteikto.

[4] Par Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 9. aprīļa lēmumu PAS „Uralkalij” iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt.

Blakus sūdzībā norādīts, ka sūdzības iesniedzēja tiesību aizskārums sākotnēji radījusi tiesu izpildītāja rīcība, rīkojot izsoli.

[4.1] Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes 2014. gada 4. jūlija 16. sēdē, protokollēmuma Nr. 10 metodiskajos norādījumos „Noteikumi par publiskajām izsolēm” noteikta kārtība, kādā zvērināts tiesu izpildītājs rīko publisko izsoli. Šo noteikumu 4. un 5. punktā noteikts, ka zvērināts tiesu izpildītājs atsaka izsoles rīkošanu, ja viņam rodas šaubas par izsoles nosacījumu atbilstību labai ticībai vai tiesību aktiem.

Savukārt Tiesu izpildītāju likuma 47. pants noteic, ka zvērinātam tiesu izpildītājam nav tiesību nepamatoti atteikties pildīt likumā noteiktos pienākumus (73. un 74. pants). Tiesu izpildītāju likuma 41. pants noteic, ka, veicot amata darbības, zvērināts tiesu izpildītājs ir tiesīgs ar amata pienākumu pildīšanu saistīto nepieciešamo informāciju motivēti pieprasīt no valsts un pašvaldību iestādēm un institūcijām, kā arī no visām fiziskajām un juridiskajām personām, ciktāl to neierobežo speciālās tiesību normas.

Attiecībā uz Komerclikuma 402. pantā paredzēto likumiskās rokas ķīlas pārdošanu, normatīvajos aktos nav paredzēts nekāds konkrēts tiesu izpildītājam iesniedzamo dokumentu kopums. Tiesu izpildītājam ir liela rīcības brīvība, vērtējot viņam iesniegto dokumentu pietiekamību. Līdz ar to izsoles rīkošana vai nerīkošana ir tieši atkarīga no tiesu izpildītāja pieņemtā lēmuma par viņam iesniegtajiem dokumentiem.

Izsoles rīkošana aizskar parādnieka tiesības un likumiskās intereses, jo izsolē pārdotā manta tiek atsavināta un tās fiziska atgūšana vairs var nebūt iespējama. Līdz ar to parādniekam ir jābūt pieejamam tiesību aizsardzības līdzeklim, kas ļauj apstrīdēt ne vien paša parāda esību, bet arī veikto izpildu darbību – pārdošanu izsolē.

[4.2] Tiesu izpildītāja likuma 53. un 85. pants, kas paredz iespēju izvērtēt tiesu izpildītāja disciplināratbildību, nesasniedz parādnieka tiesību aizsardzību, jo šāds lēmums skar vienīgi tiesu izpildītāja profesionālo darbību.

[4.3] Kā efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli nevar uzskatīt arī prasības celšanu pret piedzinēju. Tieši izsoles rīkošana vai nerīkošana rada parādniekam tūlītējas negatīvas un nenovēršamas sekas. Prasības celšana pret parādnieku nenodrošina sūdzības iesniedzēja Satversmes 105. pantā garantēto īpašuma tiesību aizsardzības iespēju tiesā.

Motīvu daļa

[5] Izvērtējot blakus sūdzības un pārsūdzētā lēmuma argumentus, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 9. aprīļa lēmums ir atceļams.

[6] Gan pirmās instances tiesas tiesnesis, gan apelācijas instances tiesa ir secinājusi, ka mantas izsole, kas rīkota Komerclikuma 402. panta kārtībā, neietilpst jēdziena – tiesas sprieduma izpilde – tvērumā, tāpēc saskaņā ar Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 1. punktu sūdzību par tiesību izpildītāja rīcību ir bijis pamats atteikt pieņemt.

Ievērojot lietas apstākļus un blakus sūdzības argumentus, Senāts atzīst, ka izskatāmās lietas pamatjautājums ir par to, vai zvērināta tiesu izpildītāja darbības, rīkojot kustamas mantas izsoli Komerclikuma 402. panta izpratnē, ir pakļautas tiesas kontrolei Civilprocesa likuma paredzētajā kārtībā.

[7] Komerclikuma 402. pants regulē kārtību, kādā realizējama rokas ķīlas tiesība.

Šā panta otrā daļa paredz, ķīlas ņēmējs, kura prasījumu parādnieks nav noteiktā laikā apmierinājis, ir tiesīgs, iepriekš par to paziņojot parādniekam, uz parādnieka rēķina pārdot likumisko rokaskīlas tiesību priekšmetu labprātīgā publiskā izsolē ar zvērināta tiesu izpildītāja starpniecību, ievērojot Civillikuma noteikumus par pārdošanu izsolē. Izsoles izziņošanai un izsoles kārtībai piemērojami attiecīgie Civilprocesa likuma noteikumi par kustamās mantas izsoli.

Minētās tiesību normas gramatiskā teksta uzbūve liecina, ka tā veidota kā tiesisko seku norādes norma, proti, kādas tiesību normas piemērojamas, ja izpildās norādes tiesību normas tiesiskā sastāva pazīmes.

Norādes norma paskaidro, kura cita tiesību norma atbilstošajā gadījumā ir jāpiemēro. Tiesisko seku norādes normas piemērošanai nepieciešams, lai pastāvētu tās tiesiskais sastāvs. Proti, iestājoties sākotnējās normas tiesiskajām sekām, iestājas arī norādes normas tiesiskās sekas. Nav nepieciešams, lai iestātos norādes normas tiesiskais sastāvs (sk. *Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: Zvērināts advokāts Jānis Neimanis, 2004, 54.-56. lpp.*).

Tādējādi, pastāvot Komerclikuma 402. panta otrās daļas tiesību normas sastāva pazīmēm, ķīlas ņēmējam, izmantojot savas tiesības pārdot likumisko rokas ķīlas tiesības priekšmetu labprātīgā publiskā izsolē ar zvērināta tiesu izpildītāja starpniecību, īstenojas Civilprocesa likuma noteikumu tiesiskās sekas par kustamas mantas pārdošanu izsolē, kas aptver arī jautājumu par arī izsoles izziņošanu un izsoles kārtību, utt.

[8] Civilprocesa likuma 591. pants paredz, ka tiesa var atzīt kustamas mantas izsoli par spēkā neesošu, ja ir konstatēti procesuālo vai materiālo tiesību normu pārkāpumi, savukārt šā likuma 632. pants noteic, ka piedzinējs vai parādnieks var iesniegt sūdzību par jebkurām tiesu izpildītāja darbībām vai atteikumu tādas veikt sprieduma izpildes ietvaros.

No minētajām tiesību normām secināms, ka likumdevēja mērķis bijis nodrošināt efektīvu tiesu kontroli par zvērināta tiesu izpildītāja darbībām, lai nepieļautu tiesas sprieduma izpildē tiesību normām neatbilstošu zvērināta tiesu izpildītāja rīcību.

[9] Kaut arī Komerclikuma 402. pants neregulē sprieduma izpildes jautājumus, tajā ietvertā atsauce uz Civilprocesa likuma normām nodrošina vienotu tiesisko kārtību, kādā tiek īstenota kustamās mantas izsolīšana, gan arī uzraudzība pār tiesu izpildītāja darbībām. Arī Tiesu izpildītāju likuma 83. panta otrā daļa paredz, ka rajona (pilsētas) tiesa veic zvērinātu tiesu izpildītāju amata darbību uzraudzību civilprocesuālajā kārtībā.

Tiesību normu piemērošanā ir jāņem vērā gan racionāla likumdevēja princips, gan tiesību sistēmas vienotības princips. Proti, likumdevējs pieņem savstarpēji saskaņotas tiesību normas, kas harmoniski darbojas visas tiesību sistēmas ietvaros, turklāt dažādos normatīvajos aktos ietvertas tiesību normas ir jāiztulko kā vienotu tiesību sistēmu veidojošas (sal. *Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 25.2. punkts*). Racionāls likumdevējs nepieņemtu tiesisko regulējumu, kas vienādos faktiskos apstākļos (mantas izsole tiesu izpildītāja organizētā procedūrā) paredzētu personām atšķirīgu tiesību apjomu.

Tas nozīmē, ka arī labprātīgās publiskās izsoles gadījumā, ja to organizē tiesu izpildītājs, viņa darbības tiek kontrolētas Civilprocesa likuma noteiktajā kārtībā. Tātad gan par izsoli (Civilprocesa likuma 591. pants), gan par citām tiesu izpildītāja darbībām attiecībā uz labprātīgas publiskas izsoles izziņošanu un izsoles kārtību piedzinējs vai parādnieks var iesniegt sūdzību par tiesu izpildītāja darbībām. Turklāt sūdzības iesniedzējs Komerclikuma 402. panta izpratnē ir atzīstams par parādnieku.

Tādējādi Senāts nesaskata iemeslu liegt sūdzības iesniedzējam tās tiesības, kas atbilstoši Komerclikuma 402. pantā ietvertai norādei uz piemērojamām Civilprocesa likuma normām paredzētas gan Civilprocesa likuma 591. pantā, gan arī 632. pantā. Pretējs secinājums, proti, ka tiesu izpildītāja darbības Komerclikuma 402. panta ietvaros nav pakļautas tiesas kontrolei, nonāktu pretrunā Satversmes 92. pantam, kas garantē ikvienam, kura tiesības uz īpašumu tiek ierobežotas uz tiesu izpildītāja rīkojuma pamata (tiesu izpildītājs ir tiesu sistēmai piederīga persona un savā amata darbībā pielīdzināts valsts amatpersonai), tiesības uz savu aizskarto tiesību aizsardzību tiesā.

[10] Līdz ar to secināms, ka gan pirmās instances tiesas tiesneša lēmums, atzīstot, ka sūdzības iesniedzējai nebija tiesību iesniegt tiesā sūdzību par tiesu izpildītāja darbībām, gan apelācijas instances tiesas nolēmums, ar kuru norādīts, ka sūdzība nav izskatāma Civilprocesa likuma 632. panta kārtībā, neatbilst Komerclikuma un Civilprocesa likuma sistēmiskai iztulkošanai, kā arī Satversmes 92. pantam.

Ievērojot to, ka abu instanču tiesas pieļāvušas to pašu kļūdu, bez pietiekama pamata, atsakot pieņemt sūdzību par tiesu izpildītāja darbībām, un par tā pieņemšanu vai nepieņemšanu lemj pirmās instances tiesa, Senāts, tostarp ņemot vērā procesuālās ekonomijas principu, atzīst, ka atceļami abu instanču tiesu lēmumi un sūdzība par tiesu izpildītāja rīcību, rīkojot labprātīgu izsoli Komerclikuma 402. panta otrās daļas kārtībā, nododama jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448. panta pirmās daļas 2. punktu un 444.¹ panta otro daļu, Senāts

nolēma

atcelt Rīgas pilsētas tiesas tiesneša 2025. gada 16. janvāra lēmumu un Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 9. aprīļa lēmumu un nodot lietu izskatīšanai Rīgas pilsētas tiesā;

atmaksāt SIA „Zvērinātu advokātu birojs Zvejsalnieks un partneri” drošības naudu 80euro (astoņdesmit euro).

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators A. Laviņš Senatore Dz. Balta Senators I. Bisters